

30.11.2007

Situasjonen for journalister i Gaza

Media under press fra Hamas

Gro Hasselknippe

Rapport til Landinfo

Situasjonen for journalister i Gaza

Media under press fra Hamas

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn	1
Journalistenes situasjon i 2007.....	3
Eksempler	4
Kontroll over mediedekning av demonstrasjoner	5
Sammenfatning	7
Kilder	7

Bakgrunn

Denne rapporten er utarbeidet for å svare på følgende henvendelse fra UDI:

Det er rapportert i aviser og andre plasser at journalister opplever grov trakassering og forfølgelse fra Hamas. Fint om dere kan lage et mer detaljert notat om denne problemstillingen enn det som ligger på basen.

Mediene i Gaza er i dag kneblet i langt større grad enn de har vært vant til under Fatahs styre. Abu El Oun, leder for Journalistforeningen (Palestine Journalist Union) i Gaza uttrykte seg i september i år slik om pressens kår i Gaza: "We are under self-censorship because we don't know what is allowed, and what isn't. There is no clear policy. All the journalists are worried, scared" (IHT 9/9 2007). I henhold til Komiteen for beskyttelse av journalister, har medier og reportere som enten er lojale til Fatah i Gaza eller til Hamas på Vestbredden i økende grad blitt trakassert, truet og utsatt for vold av palestinske sikkerhetsstyrker og militante grupper som følge av sin pressedekning (Committee to Protect Journalists, 14/5 2007).

Paragraf 19 i den palestinske konstitusjonen (Basic Law), vedtatt i 2002, sikrer palestinerne ytrings- og pressefrihet. På tross av dette, er selvsensur svært utbredt blant palestinske journalister. Under Arafats levetid gikk den røde linjen ved kritikk av ham, hans nærmeste ledere og PNAs styresett. Korrupsjon var f.eks et tema journalistene skulle avstå fra å dekke. En tilnærmet lik praksis har blitt videreført av President Abbas. Forholdene for pressen var derfor lenge rimelig forutsigbare, selv om det forekom overgrep mot journalister som brøt de uskrevne reglene.

I Hamas regjeringstid har situasjonen vært mer uklar. Det ble gradvis vanskeligere for pressemedarbeidere å praktisere selvsensur pga de tvetydige signalene som Hamas sendte.

På den ene side bedyret Hamas-ledelsen at pressen skulle være fri. Hamas vant valget mye pga folks oppgitthet over det gamle regimet, og løfter om forandring og reform ga folk håp om nye, redelige og "rene" politikere. På den annen side besto Hamas-regjeringen av uerfarne politiske ledere og når maktkampen mot Fatah tilspisset seg, sank deres toleransegrense for hva pressen kunne publisere. Det å vise på palestinsk fjernsyn at Hamas sine sikkerhetsstyrker retter skyts mot andre palestinere ville bidra til å svekke Hamas i palestinsk opinion. Dette førte til at Hamas la begrensninger på hva pressen kunne tillate seg. Hamas-ledelsen hevder fortsatt at pressen er fri, men de har lagt til at det stilles krav til journalistenes 'objektivitet'. Noen definisjon av begrepet er ikke gitt, men etter senere tids hendelser synes det rimelig å tolke kravet som at Fatah-organiserte begivenheter og Hamas-ledede væpnede aksjoner ikke skal dekkes. En politimann uttalte, i henhold til Associated Press, følgende til palestinske reportere: "If a single shot is on TV, you know what will happen", etterfulgt av en gest der han trakk fingrene sine over halsen for å demonstrere konsekvensene (IHT 9/9 2007).

Den økte usikkerheten journalistene opplever skyldes ikke bare at Hamas praktiserer strengere pressesensur enn Fatah-regimet, men det er også en hevnaksjon for tilsvarende angrep mot Hamas-vennlig presse på Vestbredden.

Det er imidlertid ikke alle journalistene som har pålagt seg selv denne formen for selvsensur og har fortsatt å dekke begivenheter som demonstrasjoner og voldsbruk fra politiets og sikkerhetsstyrkenes side.

En av hovedgrunnene til at den Fatah-lojale pressen i Gaza ikke underkaster seg samme selvsensur som tidligere er at de ikke anerkjenner den sittende regjering i Gaza ledet av Haniyeh. Etter maktkampen mellom Fatah og Hamas i juni som endte med at Hamas overtok kontrollen av alle offentlige institusjoner i Gaza, oppløste presidenten regjeringen og innsatte en teknokratisk overgangsregjering. Han gjorde dermed den sittende Hamas-ledede regjering ugyldig. Den president-innsatte regjeringen har imidlertid ingen myndighet på Gazastripen og Haniyeh har nektet å gå av. Dette betyr at det de facto finnes to regjeringer i de palestinske områdene.

Hamas begynte allerede i 2006 å forfølge pressefolk som ikke støttet partiets politiske linje. I november 2006 ble det detonert en bombe utenfor huset til den profilerte journalisten Majdi Arabeed (Jerusalem Post 28. november 2006). Ingen personer kom fysisk til skade. Arabeed hadde i månedene før attentatet mottatt flere drapstrusler fra anonyme kilder som hevdet å være medlemmer av Hamas. Truslene kom som en følge av at radiostasjonen som han eide og drev, Sawt al-Huriya (Voice of Freedom) hadde kringkastet en rekke programmer som var kritiske til den Hamas-ledede regjeringen. Noen måneder før angrepet på hans hjem, hadde Arabeed stoppet kringkastingen av programmet og han hadde leid inn livvakter for å beskytte seg (JP). Arabeed har tidligere jobbet for en israelsk TV kanal og ble i januar 2005 skutt av israelske styrker da han dekket en militær konfrontasjon mellom palestinere og israelske soldater (World Press Freedom Review 2005).

Foruten personlig forfølgelse har en rekke journalister blitt kidnappet i løpet av de to siste årene. Det er imidlertid ikke noe som tyder på at Hamas står bak disse. Da BBC-korrespondenten i Gaza, Allan Johnston, ble kidnappet 12. mars var det Army of Islam, en

ytterliggående islamsk gruppering som sto bak. Etter at Hamas fikk militær kontroll på Gazastripen økte partiledelsen presset på kidnapperne om å løslate den britiske journalisten (Reporters Without Borders, 4. Juli 2007). Det var imidlertid først med hjelp fra innflytelsesrike medlemmer fra Popular Resistance Committees at Hamas kom i direkte kontakt med den ansvarlige lederen for kidnapperne. Det er imidlertid liten tvil om at Hamas sterke posisjon i Gaza bidro til at Army of Islam (etter et forhandlingsmøte mellom disse to partene) satt fri Johnston 4. juli, etter 16 uker i fangenskap.

Siden 2005 har en rekke utenlandske reportere/mediefolk blitt kidnappet. Ingen av kidnapperne har noen gang blitt stilt til juridisk ansvar for sine ugjerninger, noe Hamas-ledelsen til stadighet blir kritisert for av menneskerettighetsinstitusjoner og andre støtteinstitusjoner for journalister (Palestine Center for Human Rights , CPJ, Reporters Without Borders, Palestinian Journalist Union).

Journalistenes situasjon i 2007

Journalister, og medier generelt, er i disse dager utsatt for forfølgelse i form av trakassering og arrestasjon både på Vestbredden og i Gaza. På Vestbredden arresteres fortrinnsvis journalister fra Hamas-vennlig media, mens det er journalister med Fatah-sympatier som i første rekke blir rammet i Gaza. Før Hamas sin maktovertakelse i Gaza i midten av juni, ble også journalister fra Hamas-kontrollerte medier offer for den interne maktkampen. Et eksempel er følgende hendelse:

13. mai 2007 ble økonomiredaktøren og en annen ansatt i det Hamas-lojale organet *Palestine*, Suleiman Abdul-Rahim al-Ashi og Mohammad Matar Abdo, drept i Gaza (CPJ, 14/5- 2007). *Palestine* var blitt etablert tidligere samme måned. Drapet skjedde etter at militante kledd i Presidentgardens uniformer stoppet drosjen de kjørte med i et Fatah-kontrollert område sør-vest i Gaza by. Vitner har fortalt at de begge ble slått før de ble skutt på åpen gate. Selv om mye tyder på at det var en Fatah-lojale gruppe som sto bak, ble attentatet fordømt av Fatah, og en talsmann for president Abbas nektet for at hans parti hadde noe med attentatet å gjøre og hevdet at presidentgarden kun hadde autorisasjon til å skyte i selvforsvar.

Foruten målrettede angrep på enkelte journalister, har journalister også vært spesielt utsatt for å komme i kryssild mellom væpnede grupper. 15. mai ble en gruppe på 40 journalister fra diverse medier innestengt da det pågikk kamphandlinger mellom Fatah og Hamas-styrker utenfor deres redaksjonslokaler (CPJ 16/5 2007). Kontorbygningene og flere av bilene til journalistene ble ødelagt. Lederen for Komiteen for beskyttelse av journalister, Joel Simon, oppfordret alle parter til å sørge for sikkerhet for pressen. Ingen av journalistene kom personlig til skade i disse opptøyene. Samme dag ble imidlertid en journalist fra et Hamas-organ skutt da han var i ferd med å dekke kamp mellom palestinske fraksjoner (CPJ 16/5 2007). En annen journalist og skribent i den islamistiske ukeavisen *Al-Risala*, ble skutt i leggen da under en sikkerhetskontroll på vei hjem fra jobb tirsdag 15. mai.

Presset mot journalistene hardnet spesielt i løpet av de kritiske junidagene da Hamas tok militær kontroll over Gazastripen. Flere mediestasjoner ble robbet, brent eller stengt. De

fleste angrep mot journalister i Gaza siden juni har vært utført av Hamas-lojale styrker, det være seg politiet, sikkerhetsstyrkene eller Al Qassam brigadene (Hamas militære gren). Trakassering og arrestasjoner er rettet både mot redaksjoner og enkelt-journalister. Den palestinske journalistforeningen meddelte i en pressemelding i begynnelsen av november at dens medlemmer daglig ble utsatt for trusler og utpressing (IMRA 6/11 2007).

Eksempler

Angrepene på mediestasjoner med tilknytning til Fatah startet i dagene før Hamas oppnådde full militær kontroll i Gaza. Nedenfor følger en liste over væpnede angrep slik de er nedtegnet av Palestinian Center for Human Rights (PCHR) i en pressemelding 20. juni 2007:

- 11. juni stormet en militant gruppe sendestasjonen for Palestine Television i Abu Rahma bydelen i Omar al-Mukhtar gaten i Gaza by og satte fyr på lokalene.
- 13. juni stormet og robbet en gruppe militante Fatah bevegelsens Watanona Media Center i Jabaliya flyktningeleir nord på Gazastripen .
- 14. juni stormet en væpnet gruppe hovedkontoret til den Fatah-tilknyttede radiostasjonen al-Huriya (Voice of Freedom) som befinner seg i Gaza by. Alt utstyr ble brent. Al-Huriya hadde allerede stoppet alle sendinger og de ansatte hadde rømt kontorene som følge av at Hamas hadde tatt kontroll med området lokalet befant seg i.
- Samme dag, 14. juni, stoppet radiokanalen al-Shabab (Voice of Youth), som også er tilknyttet Fatah-bevegelsen, sine sendinger.
- Palestine Televisions nyhetsavdeling ble stormet av militante personer samme dag, sør i Gaza by. Utstyr ble stjålet og vinduer knust.
- Hovedkontoret til Palestine Media Group, som også er tilknyttet Fatah og eier nyhets web-siden Palmedia og al-Shabab radiostasjon, ble stormet. Utstyr ble stjålet og møbler brent. Nettsiden ble stoppet som følge av angrepet.
- 15. juni ble hovedkontoret til journalistforbundet, Palestine Journalist Union, i Gaza by stormet av en militant gruppe/militær enhet. Alt elektrisk utstyr og møbler ble stjålet.
- 17. juni ble hovedkontoret til radiokanalen al-Sha'ab (Voice of People), som tilhører Folkefronten for frigjøringen av Palestina (PFLP), stormet av militante i Gaza by. Utstyr og møbler ble stjålet. Dette skjedde på tross av at radiokanalen hadde stoppet kringkastingen to uker tidligere.

Samtidig med hendelsene beskrevet overfor, skjedde tilsvarende angrep på mediekanaler tilknyttet Hamas på Vestbredden.

I tillegg til at Hamas har stengt og ødelagt flere redaksjonslokaler, har partiet samtidig sensurert enkelte TV-program. Det ukentlige politiske programmet "The Red Line" på kanalen Palestine Television, ble tatt av luften av Hamas-myndighetene i begynnelsen av august, angivelig fordi TV kanalen ikke anerkjente Hamas myndighet på Gazastripen. Redaksjon hadde rett i forkant av denne beslutningen flyttet til andre lokaler etter at Hamas hadde brent ned kanalens tidligere lokaler (som nevnt i listen over). Hamas har hevdet at det

ikke er politiske årsaker til at programmet måtte utgå, men at beslutningen var et ledd i avstraffelsen av kriminelle og israelske kollaboratører (Haaretz, 3. August 2007 By Reuters).

Voldelige aksjoner på mediestasjoner fortsatte utover sommeren 2007. 11. juli stormet den Hamas-kontrollerte sikkerhetsstyrken medietårnet Tal Al-Hawa sør i Gaza by og stjal bilen og mobiltelefonen til sjefen for den PA-kontrollerte kanalen Palestine TV satellite, Muhammad Dawoudi. Vitner fortalte at styrken tok seg inn i Dawoudis bolig som ligger i tårnet og forsøkte å arrestere ham, men en stor gruppe journalister kom imellom og lyktes i å forhindre arrestasjon. Journalistunionen beskrev aksjonen som ideologisk terrorisme mot journalister (Ma'an news 11.07.07).

Kontroll over mediedekning av demonstrasjoner

Som et annet virkemiddel i kneblingen av Fatah-lojal presse, har Hamas-ledelsen også slått hardt ned på nyhetsdekning av politiske demonstrasjoner. Fatah startet i august med politiske markeringer på åpne plasser utenfor moskeene mot politisering av fredagsbønnen. Det var journalister til stede under disse markeringene, men deres arbeid ble brutalt avbrutt av politi og andre styrker under Hamas kontroll. Som følge av disse markeringene erklærte sikkerhetsstyrkene den 13. august at offentlige demonstrasjoner og andre arrangementer som medførte store folkeansamlinger, ikke lenger var lovlig uten offisiell godkjenning fra styrkene. Dette ble begrunnet med behovet for å opprettholde ro og orden.

Dette stoppet imidlertid ikke Fatahs aksjoner. Allerede samme dag ble en slik fredelig demonstrasjon gjennomført. Journalister som dekket begivenheten ble slått og fratatt sine kamera. (PCHR, 13 september – brev til Haniyeh, IHT 9/9 2007).

Foruten å ramme journalister som tilfeldigvis var til stede ved markeringene, ble andre mediefolk direkte forfulgt. Dagen etter en demonstrasjon 25. august, der flere ble arrestert og såret, forsøkte politiet (kontrollert av Hamas) å arrestere Sakher Abu El Oun i sitt hjem (IHT, 9/9 2007, Human Rights Tribune 8/9 2007). El Oun er reporter for Agence France-Press og leder av journalistforeningen, som er dominert av Fatah-tilhengere (Palestine Journalist Union) i Gaza. Arrestasjonen ble imidlertid forhindret av at 70 journalistkollegaer ankom stedet etter at El Oun hadde sendt en SMS til en kollega. Hamas-regjeringens talsmann Taher el-Nounou ankom utover kvelden stedet med en melding fra Haniyeh om at politiet skulle forlate El Ouns hjem uten arrestasjon.

El-Nounou uttalte i et intervju etter demonstrasjonen at politiet hadde ordre om å la journalister som ikke selv deltar i demonstrasjoner være i fred (IHT 8/9 2007). Bare noen dager etter denne uttalelsen (3. september) kom det melding fra Hamas om at de ikke lenger ville samarbeide med journalistforeningen fordi medlemmene angivelig var pro-Fatah. Journalistforeningen ble tvangsoppløst senere samme dag, og Hamas-ledelsen truet med å stille foreningens ledere for retten. (New York Times ,10/9 2007). På tross av at de fleste av journalistlagets medlemmer er tilknyttet Fatah, har Abu al Oun selv tidligere (2001) blitt utsatt for sterk vold fra politiets sikkerhetstjeneste under Fatahs ledelse (Human Rights Tribune 8/9 2007, IHT 9/9 2007).

For å legitimere forbudet mot videre drift av journalistforeningen, tok Hamas i bruk en publikasjons- og presselov fra 1995 som gir myndighetene mulighet til å øke kontrollen av mediene (Human Rights Tribune 8/9 2007).

Fatah fortsatte å benytte seg av fredagsbønnene for å markere opposisjon mot Hamas ledelsen. 31. august var om lag 10 000 Fatah-tilhengere samlet til felles bønn i Gazas gater. Hamas sikkerhetsstyrker spredte folkemengden med voldelige midler og 12 personer ble skadet, blant dem to journalister fra den fransk-tyske TV-kanalen Arte (Human Rights Tribune 8/9 2007). Det samme skjedde under en tilsvarende markering 7. september. Da ble flere journalister angrepet av sikkerhetsstyrkene og minst tre av dem ble arrestert og fratatt sine kamera (The Guardian 8/9 2007).

Et par dager etter ble Sawt al Huriyas Gaza-korrespondent arrestert og tatt med til forhør i et av Hamas varetektsfengsel. Arrestasjonen ble fordømt av journalistforeningen som krevde løslatelse av journalisten. Han ble frigitt etter 2 dager (Human Rights Tribune 8/9 2007).

Angrep på redaksjoner og personer har fortsatt utover høsten, og det er ikke bare Fatah-tilknyttede medier som har blitt berørt. 30. september brøt militante personer seg inn i lokalene til Al Istiqlal, et ukemagasin knyttet til Islamsk Jihad og til Al Watan Voice, en Internett-publikasjon knyttet til Fatah. Begge steder ble det stjålet utstyr for flere tusen dollar. Journalistunionen beskylder Hamas for innbruddene (Haaretz 30/9 2007).

5. november ble Hisham Saqalla fra Palestine Journalist Union angrepet av Hamas sikkerhetsstyrke i sitt eget hus. I følge journalistforeningen har Saqalla og en rekke andre medlemmer gjentatte ganger blitt truet, utpresset og trakassert både av den avgåtte statsminister Haniyehs talsmann og av andre i Hamas ledelse. (Maan News 6/11 2007).

Selv om den palestinske pressen også tidligere i stor grad har vært tilknyttet en eller annen politisk fraksjon, har rivaliseringen mellom Hamas og Fatah tvunget palestinske journalister til i enda sterkere grad å skape allianser med de politiske partiene. Slik sett er mediene ikke bare er offer for maktkampen men også blitt til et redskap i den samme kampen. Pressedekningen har som et resultat av dette blitt mindre objektiv og mer et politisk talerør for den ene eller andre fraksjon (Mada, Bassem Eid). Det er grunn til å tro at flere journalister har latt seg kneble i frykt for represalier, og mange har forlatt Gaza for å unngå forfølgelse (NYT 10/9 2007, Human Rights Tribune 8/9 2007).

Hamas forsøkte med jernhånd å hindre pressen i å dekke opposisjonens aksjoner, men siden verken dette eller forbud mot demonstrasjoner hjalp, besluttet Hamas-ledelsen 31. oktober at alle journalister måtte akkrediteres på nytt i Informasjonsdepartementet (Palestine Media Center 8/11-07). Ingen pressefolk kunne fortsette sitt virke før de fikk utstedt nytt pressekort. Imidlertid har utelukkende Hamas-lojale journalister etterfulgt kravet. Det betyr at alle andre journalister i Gazastripen i dag (strengt talt) arbeider ulovlig og dermed utsatt for reaksjoner fra Hamas-regimet.

Sammenfatning

Det er ingen tvil om at arbeidsvilkårene til journalister i Gaza har blitt betydelig forverret siden Hamas kom til makten i 2006, og spesielt siden junidagene i 2007 da Hamas tok full kontroll over Gazastripen. I løpet av juni og i perioden etterpå har en rekke mediestasjoner, og da spesielt de som er tilknyttet Fatah, blitt plyndret og stengt, og flere journalister har blitt utsatt for attentat eller arrestasjoner. Noen har blitt angrepet i sine egne hjem, fått huset sitt påtent eller fått andre eiendeler stjålet (spesielt kamerautstyr, mobiltelefoner, CD'er og biler). Journalister har blitt fysisk angrepet mens de har dekket demonstrasjoner eller andre begivenheter (dvs. målrettet vold), eller de har kommet i kryssild mellom demonstranter og politi/ hærstyrker (tilfeldige offer). Ingen av de benyttede kildene har dokumentert utstrakt bruk av tortur mot journalister. Det kan derfor virke som om de blir noe bedre behandlet under avhør enn Fatah-aktivister.

En framtrødende Hamas-leder, Mahmoud Zahar, har innrømmet at det har forekommet vold mot journalister men har kalt dette 'feiltrinn' (IHT 9/9 2007). En kan anta at han med det referer til bruk av vold under pågripelsen.

Forfølgelsen av journalister må ses i lys av maktkampen mellom Hamas og Fatah. Hamas har behov for å vise at de har kontroll i Gaza. Reportasjer som viser folkerike demonstrasjoner mot Hamas lederskap og voldsbruk mot palestinske demonstranter bidrar til å svekke bevegelsen. Derfor er det viktig for Hamas å kneble pressens dekning av slike hendelser. Siden mange journalister ikke har akseptert Hamas lederskap i Gaza, har de heller ikke akseptert de nye pressereglene og har så langt de har kunnet forsøkt å dekke de maktovergrepene som finner sted. Dette gir igjen Fatah et incentiv til å fortsette sine markeringer i Gaza.

Det stor grunn til bekymring for pressens kår i Gaza. Den frie presse er allerede fjernet og flere journalister har flyktet. Journalister er ikke lenger i stand til å dokumentere hva som faktisk skjer på Gazastripen. Som en konsekvens av beslutningen om at alle pressefolk må godkjennes på nytt, nedleggelsen av en rekke Fatah-støttede medier og voldsbruk mot journalister kan en forvente at mediedekningen fra Gaza i tiden fremover blir mindre objektiv og rederlig og mer "partisk" til fordel for det sittende Hamas-regimet.

Kilder

Bassem Eid, Leder for Palestinian Human Rights Monitoring Group, Intervjuet av Fafos medarbeider i Jerusalem 16/11 2007

Committee to Protect Journalists, "Journalist media worker killed in Gaza city", 14/5 2007.
<http://www.cpj.org/killed/killedo7.html#iraq>

IMRA, Independent Media Review Analysis, "Union of Palestinian Journalists claims Hamas militias targeting their members", 6/11 2007.

International Herald Tribune, "In dealings with media, Hamas resorts to brutality", av Steven Erlanger, 9/11 2007.

Mada, Palestinian Center for Development & Media Freedoms, “Massacre against Palestinian media at the hands of Palestinians during last June”.

http://www.ldf.ps/file/download/home_-_aid_publications/MADA%20Centre%20Summary%20Report,%2016%20July%202007.pdf?version_id=82740 (sist sjekket 19/11 2007).

Jerusalem Post 28/11 2006 “Bomb missiles anti-Hamas Palestinian journalist”, av Khaled Abu Toameh

Maan News <http://www.maannews.net/en/index.php?opr=ShowDetails&ID=26175>

New York Times, 10/9 2007, “Promising Freedom, Hamas Pressures Journalists”, av Steven Erlanger

Palestine Center for Human Rights, Press Releases 15/7 2007, 13/8 2007, 16/9 2007

Palestine Media Center, “Reporters without Borders: Hamas Imposes Restrictions on Journalists in Gaza. Palestinian Authority Makes Arrests on West Bank”. 8/11-2007

Reporters Without Borders, 4/7 2007, “Alan Johnston released after 114 days of captivity”.

The Guardian 8/9 2007, “Violence in Gaza as Hamas breaks up Fatah demonstrations” av Rory McCarthy.